

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดการยอมรับของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ต่อการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติป่าแม่เปิม ผู้วิจัยได้ศึกษาจากทฤษฎี แนวคิด และได้จากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความหมายของอุทยานแห่งชาติ
2. การบริหารอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย
  - 2.1 ขั้นตอนการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย
  - 2.2 ประโยชน์ของการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ
3. แนวนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน
4. องค์การบริหารส่วนตำบล
5. ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรม
6. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวความคิด

1. ความหมายของอุทยานแห่งชาติ

สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for the Conservation of Nature and Nature Resources, IUCN) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าอุทยานแห่งชาติไว้ดังนี้ พื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยระบบนิเวศน์ที่สำคัญที่เป็นตัวแทนของ ภูมิภาค ลักษณะเด่นตามธรรมชาติ หรือทิวทัศน์งดงาม เป็นแหล่งของพืชพรรณและสัตว์ป่า ธรณีสัณฐาน และเป็นถิ่นที่อาศัยที่มีคุณค่าด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษาและนันทนาการ โดยไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ระบุว่า อุทยานแห่งชาติ (National Park) หมายถึง ที่ดินซึ่งรวมความทั้งพื้นที่ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะและที่

ชายทะเล ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ.....ลักษณะที่ดินดังกล่าวเป็นที่ที่มีสภาพธรรมชาติ เป็นที่น่าสนใจและมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์ หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดซึ่ง มิใช่ทบวงการเมือง ทั้งนี้การกำหนดดังกล่าวก็เพื่อให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติ เพื่อสงวนไว้ให้เป็นแหล่งการศึกษา และความรื่นรมย์ของประชาชนสืบไป

เสรี เวชชบุษกร (2530) ให้ความหมายของอุทยานแห่งชาติว่า เป็นพื้นที่อันกว้างขวาง ประกอบด้วยทิวทัศน์ที่สวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ มีสิ่งที่น่าสนใจในด้านการ ศึกษา เช่น เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืช สัตว์ที่หายาก หรือมีปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจ อัจฉริยะ หรือมีสิ่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปหรือวัฒนธรรม อุทยานแห่งชาติ ที่ได้มาตรฐานสากลนอกจากจะมีคุณสมบัติที่ดีเด่นในระดับชาติแล้ว จะต้องมีความเหมาะสมอย่างน้อย 10 ตารางกิโลเมตร บริหารโดยรัฐบาลกลาง มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างเพียงพอที่จะสามารถป้องกันการบุกรุกได้อย่างเด็ดขาด จะต้องอนุญาตให้เข้าไปท่องเที่ยวได้ และจะต้องรักษาธรรมชาติให้คงสภาพ ดั้งเดิมอย่างมากที่สุด

อุทยานแห่งชาติ คือ พื้นที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็นแหล่งสงวนและคุ้มครองสภาพ แวดล้อมตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการค้นคว้าวิจัย นันทนาการและการท่องเที่ยว เป็นสำคัญ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์, 2530 : 1-2)

การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติตามความหมายข้างต้น มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ

1. เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ทิวทัศน์ที่สวยงาม แหล่งประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ให้คงอยู่ตลอดเวลา
2. เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ วิจัย และงานวิชาการต่าง ๆ เปรียบเสมือนห้องสมุด ห้องทดลองทางธรรมชาติ
3. เพื่อจัดการในเรื่องการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งนันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญข้อหนึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ พื้นที่เพื่อการนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

2. การบริหารอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย

เนื่องมาจากอิทธิพลของการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเยลโลสโตน (Yellowstone National Park) เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2485 โดยกรมป่าไม้ได้พยายามสงวน และรักษาพื้นที่ป่าที่มีทิวทัศน์งดงาม น้ำตก ลำธาร ถ้ำ และบริเวณที่มีป่าอุดมสมบูรณ์ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

สำหรับประชาชนทั่วไป แต่เนื่องจากเวลานั้นอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การดำเนินงานเพื่อประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติจึงมีอุปสรรคและต้องระงับไปในที่สุด จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2502 คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมา 2 ชุด ชุดหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ” และอีกชุดหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า” เพื่อให้พิจารณาร่างกฎหมาย 2 ฉบับ ซึ่งในเวลาต่อมา รู้จักกันในนามของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พร้อมทั้งให้เสนอพื้นที่ป่าเพื่อประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้วย ในที่สุดเมื่อปลายปี พ.ศ. 2505 อุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทยคือ เขาใหญ่ ก็ได้รับการประกาศจัดตั้งขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมายและส่งผลให้มีการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ ตามมาอีกจำนวนมาก ในปัจจุบันนี้ (จนถึงเดือนธันวาคม 2541) มีอุทยานแห่งชาติที่ได้รับการประกาศจัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกาแล้วมีจำนวนทั้งสิ้น 87 แห่ง เป็นอุทยานแห่งชาติทางบก จำนวน 68 แห่ง และอุทยานแห่งชาติทางทะเลอีก จำนวน 19 แห่ง มีเนื้อที่รวมประมาณ (ทั้งพื้นดินและพื้นน้ำ) 27.61 หรือประมาณร้อยละ 8.58 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้ กองแผนงาน, 2541)

2.1 ขั้นตอนการประกาศอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย

กรมป่าไม้ (2540) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดพื้นที่ที่จะดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติไว้ดังต่อไปนี้

1. พื้นที้นั้นจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีขนาดกว้างใหญ่ เพียงพอที่จะรักษาสถานะทางนิเวศน์วิทยาของพื้นที่ไว้ได้ซึ่งตามหลักสากล ได้กำหนดมาตรฐานไว้ไม่น้อยกว่า 10 ตารางกิโลเมตร แต่ทั้งนี้ก็ไม่เป็นเกณฑ์ขึ้นอยู่กับคุณค่าของพื้นที่ที่สำคัญ
  2. พื้นที้นั้นต้องประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ สัตว์ หรือมีพืช สัตว์ที่น่าสนใจและหายาก มีทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม หรือมีปรากฏการณ์ธรรมชาติที่น่าสนใจ หรือมีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์หาได้ยาก หรือมีประวัติความเป็นมาที่มีคุณค่าในด้านทางประวัติศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์
  3. พื้นที้นั้นจะต้องเหมาะต่อการท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ หรือการศึกษาหาความรู้ ซึ่งจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่และลักษณะเฉพาะของทรัพยากรในพื้นที่
- จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นที่ใช้ในการกำหนดพื้นที่ที่จะดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ เมื่อได้กำหนดพื้นที่ได้แล้ว ก็จะต้องมีขั้นตอนการประกาศอุทยานแห่งชาติ ดังนี้

1. สํารวจข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่จะประกาศกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติโดยแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากฝ่ายต่าง ๆ พิจารณาความเหมาะสม

2. ส่วนอุทยานแห่งชาติตรวจสอบพิจารณานําเสนอขอความเห็นชอบจากกรมป่าไม้เมื่อกรมป่าไม้เห็นชอบ จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ไปดำเนินการจัดตั้งและทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ

3. เสนอคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติให้ความเห็นชอบ โดยก่อนการนําเสนอจะต้องผ่านความเห็นชอบจากสภาตำบล ซึ่งเป็นองค์กรท้องถิ่น และราชการส่วนกลางคือ กรมป่าไม้ก่อน

ในการเสนอเข้าที่ประชุมคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติต้องเตรียมการดังนี้

3.1 ให้จัดทำแผนที่แสดงจุดพิภคทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญแสดงไว้ในแผนที่และการใช้ภาพถ่ายทางอากาศ หรือแผนที่ที่ใช้ในปัจจุบันอ้างอิงด้วย

3.2 ถ้ามีการครอบครองที่ดินอยู่ ให้สำรวจว่าใครเป็นผู้ครอบครองเนื้อที่เท่าไร หรือมีแผนที่ประกอบด้วย

3.3 มีการแสดงภาพถ่ายให้คณะกรรมการพิจารณา ควรบอกจุดอ้างอิงว่าเป็นบริเวณใด

3.4 จัดทำแผนบริหารการจัดการพื้นที่ที่จะประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยจัดทำแผนการอนุรักษ์การฟื้นฟู การให้บริการ การจัดการชุมชน การศึกษาวิจัย และอัตราค่าสิ่งประกอบด้วย

3.5 จะต้องไม่มีปัญหาราษฎร

4. จัดทำแผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000 โดยลงรายละเอียดให้ชัดเจน นำส่งให้ส่วนอุทยานแห่งชาติดำเนินการต่อไป

5. รั้งวัดพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่จะประกาศจัดตั้ง

6. กรมป่าไม้เสนอร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล คำชี้แจงรายละเอียด และแผนที่แนบท้ายร่างพระราชกฤษฎีกาให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณานําเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

7. คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติในหลักการ จากนั้นส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง

8. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะเชิญผู้แทน กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมประชุมชี้แจงพิจารณา แก้ไขร่างพระราชกฤษฎีกาและรายละเอียด จากนั้นมอบให้กรมป่าไม้ไปพิจารณาแก้ไขให้ถูกต้อง

9. กรมป่าไม้ดำเนินการแก้ไขถูกต้องแล้วส่งคืนให้สำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกาเพื่อพิจารณาอีกครั้ง หนึ่ง

10. เมื่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบแล้ว จะนำเสนอเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรีเพื่อสั่งการให้ กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดพิมพ์แผนที่ทำร่าง
พระราชกฤษฎีกาจำนวน 5,200 แผ่น เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบประกาศ
เป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะนำ
ร่างขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อลงพระปรมาภิไธยประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เพื่อใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

11. กรมป่าไม้แจ้งเวียนพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้จังหวัดและหน่วยราชการที่
เกี่ยวข้องทราบเพื่อปิดประกาศให้ประชาชนในพื้นที่ทราบและปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอุทยาน
แห่งชาติ พ.ศ. 2504 (กรมป่าไม้, 2540)

ปัจจุบัน (จนถึงเดือนธันวาคม 2541) ส่วนอุทยานแห่งชาติ ส่วนอุทยานแห่งชาติ
ทางทะเล สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ ได้ดำเนินการเตรียมการประกาศจัดตั้ง
อุทยานแห่งชาติเพิ่มอีก 51 แห่ง โดยเป็นอุทยานแห่งชาติทางบก 46 และทางทะเล 5 แห่ง
ทั่วประเทศเนื้อที่ประมาณ 16.4 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 5.13 ของพื้นที่ประเทศ รายละเอียดตาม
ตารางในภาคผนวก ก

2.2. ประโยชน์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ

ดร.รชนี เอมพันธุ์ และ สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2541) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของ
การประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติมีดังต่อไปนี้

1. อุทยานแห่งชาติช่วยสร้างความมั่นคงด้านอุทกวิทยา

ป่าไม้และพืชคลุมดินตามธรรมชาติ ทำหน้าที่คล้ายกับเป็น “ฟองน้ำ” ช่วยดูด
ซับน้ำฝนและควบคุมการไหลบ่าของน้ำตามผิวดิน รากของต้นไม้ที่ชอนไชไปตามชั้นดินจะทำให้
น้ำฝนสามารถซึมลงสู่ดินได้อย่างเต็มที่ติดกับพื้นที่ที่ไม่มีป่าหรือต้นไม้ ซึ่งเท่ากับเป็นการลด
ปริมาณของน้ำที่ไหลบ่าตามผิวดิน จึงส่งผลให้มีปริมาณน้ำไหลตามลำธารอยู่สม่ำเสมอทุกฤดูกาล
ไม่เว้นแม้แต่ฤดูแล้ง ในบางกรณีบทบาทและความสำคัญด้านอุทกวิทยานี้อาจให้ประโยชน์แก่
ชุมชนมหาศาล มีมูลค่าคิดเป็นตัวเงินนับเป็นร้อยเป็นพันล้านบาทต่อปีต่ออุทยานแห่งชาติ

2. อุทยานแห่งชาติช่วยคุ้มครองรักษาดิน

ดินในเขตร้อนอย่างประเทศไทย เสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากการ
ชะล้าง และการเผาไหม้ของธาตุอาหารตามผิวดิน ดังนั้นการป้องกันรักษาป่าไม้และพืชคลุมดิน

ตลอดจน กิ่งก้านของต้นไม้ที่ตกลงตามธรรมชาติ จะสามารถอนุรักษ์ขีดความสามารถในการผลิตของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ช่วยป้องกันการถล่มทลายของดินที่อาจมีอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ช่วยป้องกันการทับถมของตะกอนตามแหล่งเกษตรกรรม คลองระบายน้ำและเขื่อนพลังไฟฟ้า ช่วยสร้างความคงทนให้ชายฝั่งทะเลและฝั่งแม่น้ำ และช่วยป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดกับแนวปะการัง และการประมงชายฝั่งอันเกิดจากการทับถมของตะกอน

3. อุทยานแห่งชาติช่วยควบคุมสภาพภูมิอากาศ

เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า ป่าธรรมชาติที่ไม่ถูกรบกวนจะช่วยทำให้ฝนตกในบริเวณใกล้เคียงอย่างสม่ำเสมอ โดยการคายระเหยความชื้นกลับไปสู่บรรยากาศ และเรือนยอดของต้นไม้มีส่วนช่วยทำให้บรรยากาศแปรปรวนจนทำให้เกิดฝน ซึ่งสิ่งนี้มีความสำคัญทำให้ฝนตกในช่วงฤดูแล้งและเป็นผลดีต่อการเกษตรมากยิ่งขึ้นกว่าลมมรสุมตามปกติ นอกจากนี้การที่มีป่าปกคลุมยังช่วยทำให้อุณหภูมิประจำถิ่นอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเกษตร (การคายน้ำ และการขาดแคลนน้ำจะต่ำลง) และทำให้คนที่ต้องได้รับอากาศค่อนข้างเย็นสบาย ไม่ร้อนจนเกินไป

4. อุทยานแห่งชาติช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชนิดที่ทดแทนได้

ผลผลิตทางชีวภาพภายใต้สภาพตามธรรมชาติเกิดขึ้นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และโดยทั่วไปให้ผลผลิตสูงกว่ารูปแบบอื่น ๆ ที่มนุษย์สร้างหรือทำขึ้น เช่น เนื้อไม้ของป่าต่าง ๆ ฯลฯ แต่ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตเหล่านี้จะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของพื้นที่อนุรักษ์ อย่างไรก็ตามอุทยานแห่งชาติมิได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเพื่อการนำผลผลิตจากพื้นที่มาใช้ประโยชน์โดยตรง แต่ต้องการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของความสามารถในการผลิตของอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตที่มนุษย์จัดสร้างขึ้นเอง เช่น สวนป่า เป็นต้น

5. เป็นแหล่งคุ้มครองรักษาทรัพยากรพันธุกรรม

มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพืชผำและสัตว์ป่า นับจำนวนหลายพันชนิดพันธุ์ เพื่อนำมาเป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ และนักวิทยาศาสตร์เชื่อกันว่า ยังมีชนิดพันธุ์พืชผำและสัตว์ป่าที่มีศักยภาพสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติอีกนับพันชนิด พืชหรือสัตว์เลี้ยงของคนทุกวันนี้จะสามารถอยู่ได้หรือปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้นได้ อาจจำเป็นต้องมีการผสมพันธุ์กับชนิดพันธุ์ของพืชผำหรือสัตว์ป่าบ้าง คุณค่าของทรัพยากรพันธุกรรมมีคุณค่าต่อมนุษย์มากมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งทั้งหมดนี้คือเหตุผลที่จะต้องมีการสงวนรักษาแหล่งธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป เพื่อรอการศึกษาค้นคว้าทดลองก่อนที่จะนำทรัพยากรพันธุกรรมในเขตอุทยานแห่งชาติไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ในอนาคต

6. เป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

เช่นเดียวกับทรัพยากรพันธุกรรม อุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรทางชีวภาพที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติในประเทศและทั่วโลก เพราะอุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นแหล่งของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และปลาหลากหลายชนิด รวมทั้งเป็นถิ่นที่อาศัยตามธรรมชาติ ซึ่งทั้งพืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ สามารถเข้ามาหลบภัยและมารวมตัวกันสร้างเป็นระบบนิเวศที่สำคัญต่อความอยู่รอดของมนุษย์

7. อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว

พื้นที่อุทยานแห่งชาติทุกแห่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยว หากอุทยานแห่งชาติใดได้รับการวางแผนและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการ ก็จะส่งผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างมากทีเดียว สำหรับในระดับชาติ การท่องเที่ยวจะเป็นการนำเงินตราต่างประเทศมาสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก และในระดับท้องถิ่นการท่องเที่ยวและนันทนาการจะช่วยเป็นตัวกระตุ้นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมากมาย อย่างเช่น การโรงแรม ร้านอาหาร ระบบการขนส่ง ของที่ระลึก เครื่องแกละสลัก และบริการนำเที่ยว

8. เป็นแหล่งอำนวยความสะดวกด้านนันทนาการ

ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สามารถได้รับประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่าง ๆ ซึ่งจัดบริการโดยอุทยานแห่งชาติและประโยชน์ด้านนันทนาการนี้จะมีคุณค่ามากขึ้น ถ้าหากแหล่งนันทนาการตามธรรมชาติในบริเวณใกล้เคียงมีอยู่น้อยหรือไม่มีอยู่เลย

9. เป็นแหล่งการจ้างงาน

นอกจากอุทยานแห่งชาติจะสามารถรับคนเข้ามาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างเป็นจำนวนพอสมควรแล้ว อุทยานแห่งชาติยังสามารถทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นตามมาอีกด้วย อย่างเช่น การจ้างงานเกี่ยวกับงานบริการต่าง ๆ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวการปรับปรุงและสร้างถนนหนทางและการจ้างงานเป็นไกด์หรือผู้นำทาง เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเจนขึ้น หากภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่อุทยานแห่งชาติตั้งอยู่ เป็นพื้นที่หรือเขตที่มีผลผลิตด้านการเกษตรค่อนข้างต่ำหรือมีคุณค่าทางการเกษตรน้อย

10. เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและติดตามผล

อุทยานแห่งชาติทุกแห่งสามารถใช้เป็นห้องปฏิบัติการตามธรรมชาติ เพื่อให้ผู้สนใจเข้าไปศึกษาวิจัยหรือทดลองทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ ชีวภาพ และสังคม ตลอดจนการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ซึ่งผลของการศึกษา

วิจัยเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค และของประเทศโดยรวมด้วย

11. เป็นแหล่งให้ความรู้และการศึกษา

อุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าต่อการศึกษาและเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม ได้แก่ ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว นักเรียน และนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับสาขาวิชาเฉพาะเช่น ชีววิทยา นิเวศวิทยา ธรณีวิทยา ภูมิศาสตร์ และเศรษฐสังคม ฯลฯ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถจัดเป็นค่ายเพื่อให้นักศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา หรือการอนุรักษ์ นอกจากนี้ประโยชน์ดังกล่าวยังเกิดกับคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

12. อุทยานแห่งชาติสามารถช่วยรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้กับอุทยานแห่งชาติ มักจะได้รับผลประโยชน์อย่างชัดเจน จากการที่มีสิ่งแวดล้อมซึ่งให้คุณค่าแก่ชีวิต เช่น อุทยานแห่งชาติสร้างความสวยงาม ร่มรื่นและช่วยดูดซับมลพิษต่าง ๆ ตลอดจนเป็นแหล่งสงบเงียบต่างไปจากสิ่งแวดล้อมแบบอื่น ๆ จะเห็นว่ามูลค่าของที่ดินที่ติดกับอุทยานแห่งชาติจะมีราคาสูงขึ้น ถ้าคนภายนอกเลือกมาปลูกบ้านพักตากอากาศในบริเวณดังกล่าว นอกจากนั้นการพัฒนา รีสอร์ทหรือโรงแรม มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นเพราะคุณภาพของสิ่งแวดล้อมรอบอุทยานแห่งชาติเป็นตัวดึงดูดการลงทุน

13. อุทยานแห่งชาติช่วยรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม

การมีอุทยานแห่งชาติจะเป็นตัวช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ใกล้เคียงและภูมิภาค เพราะอุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและขยายพันธุ์ของสัตว์ป่านานาชนิด ตัวอย่างเช่น ประชากรนกจะช่วยควบคุมแมลงและโรคที่มีผลร้ายต่อพื้นที่เกษตรที่อยู่รอบ ๆ ข้าวคาว นก และในป่าธรรมชาติจะช่วยให้มีการผสมเกสรในไม้ผลของเกษตรกรที่อยู่ใกล้เคียง เป็นต้น

14. เป็นแหล่งสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชากรในภูมิภาค

แม้จะไม่สามารถวัดหรือประเมินกันอย่างชัดเจนได้ แต่ก็เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าอุทยานแห่งชาติ เป็นแหล่งที่สร้างความภาคภูมิใจแก่คนในภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างเช่น การบริจาคทรัพย์หรือวัสดุ อุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติโดยบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งให้เห็นว่าคนเหล่านั้นมีความยินดีและพึงพอใจในสมบัติส่วนรวมในภูมิภาคของตน เป็นต้น

ความสำคัญและประโยชน์ของอุทยานแห่งชาติดังที่กล่าวข้างต้น แม้จะเห็นเป็นรูปธรรมมากน้อยแตกต่างกัน หรือเกิดขึ้นในช่วงเวลาแตกต่างกัน หรือตกอยู่กับกลุ่มคนแตกต่างกัน แต่เป็นสิ่งสะสมเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้คุณค่ารวมที่มีต่อภูมิภาคและท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง องค์กรใดที่ประโยชน์ทั้ง 14 ข้อ อาจไม่สามารถได้รับพร้อมกันทั้งหมดจากอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง ประโยชน์

บางข้ออาจเกิดขึ้นในทันทีทันใดที่มีการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้น ในขณะที่ประโยชน์บางอย่างจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีมาตรการในการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสมเท่านั้น

3. แนวนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน

1. แนวนโยบายของรัฐบาล

เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2540 ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ ทั้งป่าเขาและป่าชายเลน โดยการสนับสนุนองค์กรปกครองท้องถิ่นและประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้และการปลูกสร้างป่าชุมชน ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างเคร่งครัด เเร่งการกระจายอำนาจการจัดการสิ่งแวดล้อมจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้ท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน ประชาชน ตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งสนับสนุนส่วนราชการ ชุมชนและองค์กรเอกชนให้ความร่วมมือและมีบทบาทด้วย (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2540)

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ โดยการสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายในกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน ด้วยการปรับปรุงบทบาทของรัฐเพื่อสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาเครือข่ายสารสนเทศทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลแก่สาธารณชนโดยถือสิทธิ์ในการรับรู้และใช้ประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกัน สร้างโอกาสให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผลโครงการของรัฐที่จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรัฐจัดให้มีขั้นตอนการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เพื่อให้ชุมชนมีสิทธิ์ตามกฎหมายในการดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน สนับสนุนให้มี

กฎหมายรองรับสิทธิของชุมชนในท้องถิ่นและชาว ประมงขนาดเล็กให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลทั้งการอนุรักษ์และดูแลรักษาป่าชายเลน ตลอดจนส่งเสริมองค์กรท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชนและการจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนหรืองบประมาณกองทุนสำหรับใช้ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2539)

3. บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (สถาพร ถิมมณี, 2540) ได้กำหนดสิทธิ และเสรีภาพของชนบทไทยในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาในการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

3.1 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้ปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

3.2 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพ อนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

3.3 หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 1 ประเทศไทยเป็นอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกมิได้

มาตรา 282 ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

มาตรา 283 ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิได้รับจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้

มาตรา 285 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี

คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือ ผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือของราชการส่วนท้องถิ่นมิได้

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกท้องถิ่นคณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการยุบสภาท้องถิ่น หรือกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง ทั้งคณะตามมาตรา 286 และต้องมีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว มิให้นำบทบัญญัติวรรคสอง วรรคสาม และวรรคหก มาใช้บังคับ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่ออำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะ ในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตนเอง

3. การมีส่วนร่วมในการพิจารณา เพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

จากโครงสร้าง อำนาจ และหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเขตตำบล โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ให้ดำรงคงอยู่และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในตำบลสืบต่อไป

4. องค์การบริหารส่วนตำบล

ตำบล เป็นหน่วยการปกครองที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง พุทธศักราช 2457 เป็นหน่วยการปกครองที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะถือว่าใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เรียกว่าเป็นการปกครองท้องถิ่นที่เป็นลักษณะของการกระจายอำนาจให้แก่ราชการ บริหารส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ท้องถิ่นดำเนินการปกครองตนเองให้มากที่สุด ซึ่งเป็นลักษณะของแนวคิดการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและยังช่วยให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างดี (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล , 2537)

สุชาติ นุชแสงพลี (2537) ได้อธิบายว่า รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้ความสำคัญกับองค์กรในระดับตำบลมากขึ้น โดยให้จัดตั้ง “สภาตำบล” ในปีพุทธศักราช 2499 ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้เพื่อให้เป็น

แกนสำคัญในการพัฒนาแต่ละตำบล และยังเป็นเสมือนโรงเรียนฝึกสอนประชาธิปไตยแก่ประเทศ อีกด้วย นับแต่มีการจัดตั้งสภาตำบลเป็นต้นมา ก็ได้มีการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบหลายครั้ง สภาตำบลทั้งหมดในประเทศไทย เป็นสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326/2515 ฐานะของสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติไม่ได้เป็นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหรือนิติบุคคล แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเป็นผู้เสนอโครงการเพื่อจัดทำงบประมาณรายจ่ายตามข้อบัญญัติจังหวัดและเป็นขั้นแรกในการฝึกการปกครองตนเอง คณะกรรมการสภาตำบลจะประกอบไปด้วย

1. กรรมการโดยตำแหน่ง มีกำนันเป็นประธานกรรมการสภาตำบล และมีผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการ
  2. กรรมการโดยการเลือกตั้ง ได้แก่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านนั้นเป็นผู้เลือกหมู่บ้านละ 1 คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี
- ทั้งนี้ ให้มีที่ปรึกษาสภาตำบล 1 คน แต่งตั้งจากปลัดอำเภอหรือพัฒนาการในท้องที่ และให้มีเลขานุการสภาตำบลแต่งตั้งจากครูประชาบาลในตำบล 1 คน นายอำเภอเป็นผู้คัดเลือกแล้วรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง และหน้าที่ของสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326/2515 ข้อ 11 กำหนดไว้ดังนี้
1. บริหารงานของสภาตำบลหรือดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด
  2. พิจารณาให้ความเห็นชอบโครงการ และงานเกี่ยวกับการพัฒนาตำบล
  3. ให้ความร่วมมือและประสานงานใน โครงการสนับสนุนให้มีความร่วมมือจากองค์กรอาสาสมัคร หรือองค์กรสาธารณสุข ตลอดจนพิจารณาแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง และอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาตำบล
  4. เผยแพร่การดำเนินงานพัฒนาของทางราชการให้ราษฎรในตำบลทราบ
  5. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ที่กำหนดไว้สำหรับคณะกรรมการสภาตำบล
  6. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ทางราชการจะได้มอบหมาย

กรรมการปกครอง (2538) ได้อธิบายในเรื่องของรูปแบบสภาตำบล ซึ่งในปัจจุบันนี้ ได้มีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2537 ให้ยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้จากการดำเนินงานของสภาตำบลถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้สามารถเป็นนิติบุคคลและจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไปได้

เชิดพงษ์ อุทัยสง (2529) อ่างในสุชาติ นุชแสงพลี (2537) ได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสภาตำบลไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน สรุปได้ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งเป็นไปตามหน้าที่ของสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิบัติ ฉบับที่ 326/2515 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ข้อ 11 กำหนดให้สภาตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังที่ได้เขียนอธิบายไว้ในส่วนต้นทั้ง 6 ข้อ

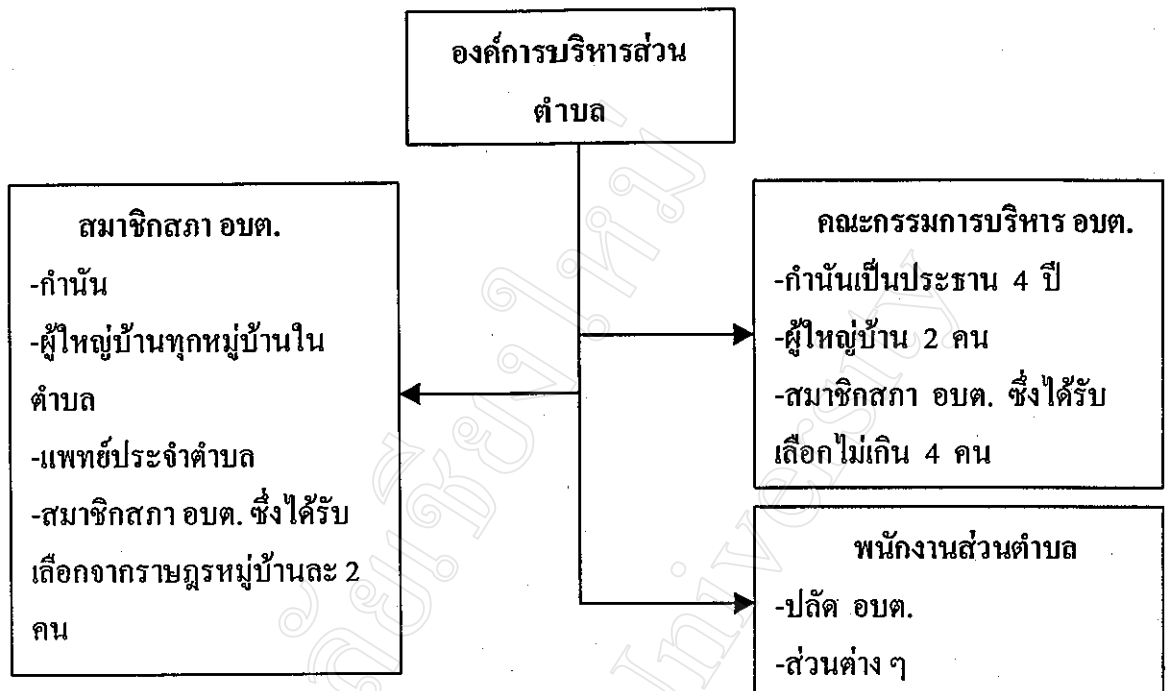
2. อำนาจหน้าที่ตามที่ทางราชการมอบหมาย

รัฐบาลได้มองเห็นความสำคัญของสภาตำบล จึงได้มอบหมายงาน หรือให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากเป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาตำบลโดยออกระเบียบหรือสั่งการให้ถือปฏิบัติ เช่น

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค พ.ศ. 2535 ข้อ 16 กำหนดให้สภาตำบลมีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาชนบทระดับตำบล โดยมีหน้าที่พิจารณาปัญหาที่หมู่บ้านเสนอ แล้วจัดทำเป็นแผนพัฒนาตำบล และโครงการพัฒนาตำบลของสภาตำบล เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ) ร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาชนบทในเขตตำบลและดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการพัฒนาชนบทในเขตตำบล และดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ) มอบหมาย

2.2 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการมอบหมายให้ตำบลมีส่วนช่วยเหลือออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2519 กำหนดให้สภาตำบลร่วมมือช่วยเหลือในการสำรวจที่สาธารณประโยชน์ เพื่อดำเนินการออกหนังสือสำหรับที่หลวง และพิจารณาปัญหาผู้บุกรุกที่สาธารณประโยชน์ เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้มีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 111 ตอนที่ 53 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2537 ได้กำหนดให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิบัติ ฉบับที่ 326/2515 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบบริหารตำบล ขึ้นใหม่ โดยสภาตำบลที่มีอยู่เดิม 6,834 แห่ง จะมีฐานะเป็นนิติบุคคล จำนวน 6,216 แห่ง และจะได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 618 แห่ง (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล, 2537)

ภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

5. ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรม

นวัตกรรม หมายถึง ความคิดกระทำ หรือสิ่งของ ซึ่งบุคคลเห็นว่าเป็นของใหม่ ซึ่งของใหม่ในที่นี้จะนับเวลาตั้งแต่วันแรกพบหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการยอมรับว่ามันเป็นของใหม่สำหรับเขา “นวัตกรรม” คำว่าใหม่ในนวัตกรรมนี้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นของใหม่ หรือความรู้ใหม่เสมอไป บุคคลอาจจะมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาแล้วชั่วระยะหนึ่ง แต่ยังไม่ได้พัฒนาทัศนคติที่ชอบหรือไม่ และจะรับหรือปฏิเสธ “ความใหม่” ของนวัตกรรม จึงอาจมีความใหม่ในเรื่องของความรู้ทัศนคติ หรือเกี่ยวกับการตัดสินใจที่จะได้ใช้นวัตกรรม (Rogers, 1971:19) นวัตกรรมหรือสิ่งปฏิบัติใหม่ อาจจะเป็นได้ในชั่วระยะเวลาหนึ่งเพราะเมื่อนวัตกรรมหรือสิ่งปฏิบัติใหม่ ๆ นั้นได้มีการยอมรับนำไปปฏิบัติแล้ว ย่อมกลายเป็นของธรรมดาไป ยกตัวอย่างเช่น การทำเกษตรแบบขั้นบันไดของเกษตรกรชาวเขา ซึ่งการทำขั้นบันได (Terracing) นั้นเป็นของใหม่เกษตรกรชาวเขาไม่เคยทำมาก่อน เมื่อเกษตรกรชาวเขายอมรับและนำไปปฏิบัติแล้ว การทำขั้นบันไดก็กลายเป็นของธรรมดาไป เป็นต้น

โรเจอร์ และชูมาเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1983:172) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า การยอมรับนวัตกรรม หมายถึง การตัดสินใจที่จะนำนวัตกรรมนั้นไปใช้อย่างเต็มที่เพราะนวัตกรรมนั้นเป็นวิถีทางที่ดีกว่าและมีประโยชน์กว่า การยอมรับนวัตกรรมของบุคคลเกิดขึ้นเป็นกระบวนการ เริ่มตั้งแต่ได้สัมผัสนวัตกรรม ถูกชักจูงให้ยอมรับนวัตกรรม ตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธ ปฏิบัติตามการตัดสินใจ และการยืนยันการปฏิบัตินั้น กระบวนการนี้อาจใช้เวลาช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ ตัวบุคคลและลักษณะของนวัตกรรม

โรเจอร์ และชูมาเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1983:169) กล่าวว่าลักษณะของบุคคลส่งผลกระทบต่อระยะเวลาในการยอมรับนวัตกรรมว่าช้าหรือเร็วมี 3 ประการ คือ

1. สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้มีการศึกษาในระบบสูง มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีสถานะทางสังคมสูงหรือตั้งจุดหวังในชีวิตเพื่อเลื่อนฐานะทางสังคมให้สูงขึ้น และนวัตกรรมมีความสอดคล้องกับชีวิตจะเกิดการยอมรับสูงกว่า และเร็วกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาน้อยด้วยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมกว่า

2. บุคลิกภาพ พวกที่ยอมรับนวัตกรรมได้เร็ว และรับได้มาก มักจะเป็นผู้ไม่ยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งเดิมมีความสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรามากกว่าเป็นผู้มีเหตุผลดีและมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา สามารถคิดและเข้าใจนามธรรมได้ดีกว่า และเป็นผู้ชอบเสี่ยงภัย มีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงมากกว่า

3. พฤติกรรมในการสื่อสาร การยอมรับนวัตกรรมจะเกิดขึ้นมากกว่า และเร็วกว่าถ้าพฤติกรรมในการสื่อสารของบุคคลนั้นมีลักษณะดังนี้คือ บุคคลมีส่วนร่วมในสังคม และทำตัวเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมได้ดี มีการเดินทางบ่อยครั้ง หรือเป็นคนไม่ติดถิ่นมีโอกาสดูติดต่อกับผู้นำในการเผยแพร่พัฒนานวัตกรรมมีโอกาสเปิดรับสื่อมวลชน สื่อระหว่างบุคคลเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมมากเพราะมีโอกาสแสวงหาข่าวสารมาก และเป็นผู้ที่มีระดับของการเป็นผู้นำทางความคิดสูง

โรเจอร์ และชูมาเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1971: 22-23) ได้สรุปลักษณะของนวัตกรรมที่มีผลต่อความไว และระดับการยอมรับนวัตกรรมไว้ 5 ประการ คือ

1. ความได้เปรียบเชิงเทียบ (Relative Advantage) หมายถึง การที่ผู้รับนวัตกรรมคิดว่านวัตกรรมดีกว่า มีประโยชน์มากกว่าสิ่งเก่า ๆ ที่ปฏิบัติมาซึ่งมีความรู้สึกละอายใจที่มีประโยชน์มาก โอกาสที่จะยอมรับก็มีมาก และความไวในการยอมรับมีมากขึ้น

2. ความเข้ากันได้ (Compatibility) หมายถึง การที่ผู้รับนวัตกรรมรู้สึกหรือคิดว่านวัตกรรมต้องไปด้วยกัน หรือเข้ากับค่านิยม ประสบการณ์ในอดีตตลอดจนความต้องการของตน นวัตกรรมนั้นก็จะได้รับการยอมรับเร็วกว่า และมากกว่านวัตกรรมอื่น

3. ความสลับซับซ้อน (Complexity) หมายถึง การที่ผู้รับนวัตกรรมเห็นว่านวัตกรรมนั้นยากในการเข้าใจ และการใช้ต้องใช้เวลานานถึงจะยอมรับ แต่นวัตกรรมใดไม่ซับซ้อนใช้งานนำไปใช้สะดวกก็จะได้รับการยอมรับเร็วกว่าและสูงกว่านวัตกรรมอื่น

4. ความสามารถนำไปทดลองใช้ได้ (Trial ability) นวัตกรรมที่สามารถนำไปทดลองใช้ได้จะได้รับการยอมรับรวดเร็วกว่านวัตกรรมที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้

5. ความสามารถสังเกตได้ (Observe Ability) ถ้าผู้รับมองเห็นผลของนวัตกรรมได้ง่ายก็จะยอมรับได้ง่ายและไว

ดิเรก ฤกษ์หรัย (2528 : 24-27) กล่าวว่าองค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการยอมรับนวัตกรรมอยู่ 4 ประการ คือ

1. ตัวความรู้ หรือลักษณะของนวัตกรรม

1.1 ลักษณะภายในนวัตกรรม การยอมรับนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้เร็ว ถ้านวัตกรรมนั้นมีความสอดคล้อง (Similar and fit) และกับความต้องการของผู้ใช้ ลักษณะง่ายมาแบ่งแยกทำเป็นขั้นตอนโดยไม่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนในการถ่ายทอดนวัตกรรม และการรับใช้เป็นนวัตกรรมที่ไม่มีความเสี่ยงมีความแน่นอน เห็นผลได้ชัดเจน

1.2 ลักษณะภายนอกของนวัตกรรม การยอมรับนวัตกรรมเกิดขึ้นได้เร็ว ถ้านวัตกรรมนั้นสอดคล้อง และสมดุลง (Compatibility) กับโครงสร้างทางวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีของกลุ่มเป้าหมาย เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และเคยมีการปฏิบัติอย่างได้ผลมาแล้วในสังคมอื่น

2. ตัวผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) การชักนำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมรวดเร็วนั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องยึดหลักการดังนี้

2.1 ทราบปัญหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ศึกษาสภาพพื้นที่ของทรัพยากรที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาโครงสร้างของระบบถ่ายทอดในชุมชน และระบบการติดต่อสื่อสารในชุมชน

2.2 กำหนดส่วนประกอบของสถานการณ์ให้ชัดเจน อย่างน้อยต้องรู้ว่าใคร หรืออะไรที่เกี่ยวข้องในระบบทั้งหมด ตลอดจนรู้ว่าใครเป็นผู้ต่อต้าน ข่าวสารมีขอบเขตแค่ไหน และพยายามหากกลยุทธ์ในการดำเนินการให้เหมาะสม

2.3 จำแนกและวินิจฉัยสภาพ และบทบาทของผู้ถ่ายทอดนวัตกรรมเอง วิเคราะห์ว่าเรามีความสามารถในการแก้ปัญหาแค่ไหน ทำอย่างไร จึงจะนำทรัพยากรทั้งภายใน และภายนอกชุมชนมาสนับสนุนได้เต็มที่

2.4 วินิจฉัยส่วนประกอบของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ที่จะทำให้เกิดการยอมรับ

2.5 คัดเลือกการดำเนินการถ่ายทอดนวัตกรรมให้บังเกิดผลดี และวางแผนเพื่อดำเนินตามกลยุทธ์โดยประสานงานระหว่างผู้นำ

2.6 จัดระบบการเพิ่มความรู้ ความสามารถในการรับรู้โดยการทำงานเป็นกลุ่ม ลงทุนไม่สูงใช้เวลาที่มีอย่างจำกัด สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ ขนาด ลักษณะ ความสลับซับซ้อนของการประกอบการและมีสื่อกลางรับนวัตกรรมที่ใช้เวลานั้น ๆ

3. กลุ่มบุคคลเป้าหมาย หรือองค์กรเป้าหมาย อัตราการยอมรับนวัตกรรมในกลุ่มบุคคลเป้าหมายแตกต่างกัน ปริมาณการยอมรับนวัตกรรมสูง และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการทำลายพฤติกรรมเก่า ๆ ที่ไม่เหมาะสม ต้องการเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ที่ดีกว่า ต้องการแสวงหาความชำนาญใหม่ ๆ ต้องการเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ที่ดีกว่า ต้องการเปลี่ยนแปลงขนาด และขอบเขตของการปฏิบัติการ ต้องการเปลี่ยนแปลง ค่านิยม และต้องการได้รับความมั่นคงจากการยอมรับนวัตกรรม

4. สถานการณ์ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ให้การยอมรับนวัตกรรมจะมีอัตราเร็ว และระดับสูงในสังคมที่มีสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางด้านสังคม เช่น ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ขนาดความหนาแน่นของประชากร สถานภาพ และลักษณะพื้นฐานทางสังคม สภาพแวดล้อมทางการเมือง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ดิน ฟ้าอากาศ เหมาะสมกับสภาพนวัตกรรม

แบบจำลองกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (A model of the innovation decision process) ตามแนวความคิดของโรเจอร์ (Rogers, 1983 : 163-209) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นความรู้ ขั้นการสนใจ ขั้นตัดสินใจ ขั้นการนำไปใช้ และขั้นการยืนยัน แต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นความรู้ (Knowledge) กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมเริ่มต้นเมื่อบุคคลได้สัมผัสนวัตกรรม และเริ่มต้นศึกษาหาข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจถึงหน้าที่ของนวัตกรรมนั้น ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมที่บุคคลได้รับในขั้นนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ความรู้จักนวัตกรรม (Awareness Knowledge) ความรู้ประเภทนี้เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดการตื่นตัวเกี่ยวกับนวัตกรรมเป็นความรู้ที่รู้ว่านวัตกรรมเกิดขึ้นแล้ว และนวัตกรรมนั้นสามารถทำหน้าที่อะไรได้บ้าง

2. ความรู้วิธีการใช้นวัตกรรม (How – to Knowledge) ความรู้ประเภทนี้ได้จากการติดต่อกับสื่อมวลชน การติดต่อกับหน่วยราชการที่ทำการเผยแพร่วัตกรรม หรือเข้าร่วมประชุม ความรู้ประเภทนี้จะช่วยใช้นวัตกรรมได้อย่างถูกต้อง นวัตกรรมยังมีความซับซ้อนมากขึ้น

เท่าใดความจำเป็นที่จำเป็นต้องมีความรู้ประเภทนี้ก็ยังีมีมากขึ้นเท่านั้น การขาดความรู้ในด้านนี้จะนำไปสู่การปฏิเสธนวัตกรรมได้มาก

3. ความรู้เกี่ยวกับหลักการของนวัตกรรม (Principles Knowledge) ความรู้ประเภทนี้เป็นความรู้ถึงกฎเกณฑ์เบื้องหลังของนวัตกรรม ซึ่งจะช่วยให้ นวัตกรรมบรรลุผล

บุคคลที่จะมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของบุคคลในด้านต่าง ๆ สรุปได้ 3 ด้านคือ

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง มีสถานภาพทางสังคมสูง มีรายได้ดี จะเป็นผู้ที่รับความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมได้เร็วกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ มีสถานภาพทางสังคมต่ำและมีรายได้ต่ำ

2. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ผู้ที่เปิดรับสื่อมวลชนติดต่อกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agents) และเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม จะเป็นผู้ที่รับความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมได้เร็วกว่าผู้ที่มีลักษณะตรงกันข้าม

3. บุคลิกภาพแบบเปิด ผู้ที่มีความสนใจเรียนรู้ติดต่อกับงานกว้างขวางไม่รังเกียจการติดต่อสัมพันธ์กับคนจะเป็นผู้ที่รับความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมได้เร็ว ผู้ที่มีความรู้เรื่องนวัตกรรมไม่จำเป็นต้องยอมรับนวัตกรรมนั้นมาใช้เสมอไป เพราะการยอมรับนวัตกรรมยังขึ้นอยู่กับคุณลักษณะอย่างอื่น เช่น ทักษะ และความเชื่อ นอกจากนี้ผู้ที่มีความรู้เรื่องนวัตกรรมถ้าไม่ได้พิจารณาเห็นว่านวัตกรรมนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อตนก็จะตัดสินใจไม่ยอมรับนวัตกรรม

ขั้นที่ 2 ขั้นการจูงใจ (Persuasion) ในขั้นนี้บุคคลมีการสร้างทัศนคติที่ชอบหรือไม่ชอบนวัตกรรม กิจกรรมในสมองของบุคคลขั้นความรู้เป็นเรื่องของความคิดหรือการรู้ ส่วนกิจกรรมในสมองในขั้นการจูงใจเป็นเรื่องของอารมณ์ หรือความรู้สึก ในขั้นนี้บุคคลจะมีพฤติกรรมสำคัญคือ แสวงหาแหล่งข่าวสารข้อมูล แสวงหาสาระข้อมูลที่รับมาเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้นว่าเหมาะสมกับตัวเขาทั้งในสภาพปัจจุบัน และในอนาคตหรือไม่อย่างไร บุคคลจะมีการพัฒนาความคิดเชิงประเมินเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น ซึ่งเป็นการพิจารณาคุณค่าของนวัตกรรมว่าเมื่อรับนวัตกรรมมาใช้จะมีผลติดตามมาด้านใดเป็นประโยชน์ หรือเป็นโทษต่อสภาพการทำงานของบุคคลนั้น ถ้าบุคคลพิจารณาเห็นว่า เป็นประโยชน์จะพัฒนาการรู้สึกในทางบวกต่อนวัตกรรม

ขั้นการจูงใจเป็นขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจในการยอมรับนวัตกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพเดิมที่มีอยู่ แต่ยังไม่มีความไม่แน่ใจในนวัตกรรมและอาจจะมีความรู้สึกเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้นเป็นผลมาจากการรับรู้คุณค่านวัตกรรม ดังนั้นขั้นการจูงใจจึงสอดคล้องกับขั้นการประเมินหรือพิจารณาทางเลือกในขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจทั่วไป

ขั้นที่ 3 ขั้นการตัดสินใจ (Decision) ในขั้นนี้บุคคลกระทำกิจกรรมซึ่งนำไปสู่การเลือกที่ยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม การตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรมนั้นยังขึ้นอยู่กับ 2 ขั้นตอนที่ผ่านมา คือขั้นความรู้ และขั้นการจูงใจ ถ้าบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม มีความรู้ดีชอบ และเห็นประโยชน์ของนวัตกรรมนั้น บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมนั้น นอกจากนี้การตัดสินใจยอมรับ หรือไม่ยอมรับนวัตกรรมยังขึ้นอยู่กับลักษณะของนวัตกรรม ถ้านวัตกรรมนั้นสามารถแยกส่วนย่อย ๆ ให้บุคคลลองใช้ได้ บุคคลจะเลือกทางเลือกใดเป็นผลมาจากขั้นความรู้ และขั้นการจูงใจ และการพิจารณาลักษณะนวัตกรรมว่าสอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และขนบธรรมเนียมประเพณี

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปใช้ (Implementation) กระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมในขั้นตอนนี้เป็นเรื่องของความรู้ความคิด แต่ขั้นการนำไปใช้เป็นเรื่องของการปฏิบัติ เมื่อบุคคลตัดสินใจที่จะยอมรับนวัตกรรมนั้นไปใช้ เขาต้องรู้ว่าเขาสามารถได้นวัตกรรมนั้นมาจากไหน นวัตกรรมนั้นใช้อย่างไร เพื่อนำไปใช้จะประสบปัญหาอย่างไร และสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร บุคคลจึงพยายามหาสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับนวัตกรรม ดังนั้นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และวิธีการสื่อสารจึงมีบทบาทที่จะช่วยบุคคลให้ได้รับสิ่งที่เขาต้องการ ในขั้นการนำไปใช้นั้นนอกจากจะเป็นการนำนวัตกรรมนั้นไปใช้ตามแบบและกระบวนการเดิมแล้ว ยังมีความหมายรวมถึงการคิดแปลงรูปแบบและกระบวนการของนวัตกรรมให้เหมาะสมกับบุคคลด้วย ขั้นการนำไปใช้จะสิ้นสุดลงเมื่อใดขึ้นอยู่กับลักษณะของนวัตกรรมแต่ละชนิด เมื่อนวัตกรรมได้ถูกนำไปใช้ และกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลในการดำเนินงานขั้นตอนนี้ก็สิ้นสุดลง และจบสิ้นกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม แต่ในหลายกรณีขั้นการนำไปใช้จะนำไปสู่ขั้นตอนที่ 5 คือ ขั้นการยืนยันต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นการยืนยัน (Confirmation) ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมในบุคคลส่วนใหญ่ กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้ตัดสินใจที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรมไปแล้ว บุคคลจะแสวงหาข่าวสารข้อมูล แรงเสริมเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของเขา ผลจากการแสวงหาข่าวสารข้อมูลเป็นผลให้บุคคลเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของตน เมื่อได้รับข่าวสารที่ขัดแย้งกับข้อมูลเดิมที่ได้รับมา บุคคลพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือลดความขัดแย้งลง การได้รับการศึกษาอบรมเพิ่มเติม การให้คำแนะนำปรึกษาหารือของเจ้าหน้าที่ การได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน ตลอดจนการเห็นผลสำเร็จของนวัตกรรมนั้นจะมีอิทธิพลต่อขั้นการยืนยันมาก

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการยอมรับของบุคคลคือ ช่องทางการสื่อสารซึ่งได้แก่ สื่อบุคคล เช่น เจ้าหน้าที่ เพื่อนบ้าน สื่อมวลชน

เช่น วิทย์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่อเฉพาะกิจ เช่น เอกสารแนะนำ ตำรา บทความ ไปสเตอร์ เป็นต้น ถ้าบุคคลได้รับความรู้และข่าวสารจากช่องทางการสื่อสารเหล่านี้เป็นจำนวนมากในชั้นความรู้ ขั้นการสนใจ ขั้นการตัดสินใจ ขั้นการนำไปใช้และขั้นการยืนยัน จะมีผลทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมยอมรับนวัตกรรมในขณะที่บุคคลที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนน้อยจะมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับนวัตกรรม

โรเจอร์ จัดแบ่งประเภทของผู้ยอมรับนวัตกรรมออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. กลุ่มนวัตกรรม (Innovator) หรือพวกชอบของใหม่ คือ พวกที่ชอบเสี่ยงภัย พวกนี้จะมีการเรียนรู้ และการยอมรับนวัตกรรมได้อย่างรวดเร็ว และส่วนมากมักเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี
  2. กลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมก่อนผู้อื่น (Early Adopters) คือพวกที่น่าเชื่อถือ นำเคารพ เป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมค่อนข้างสูง มีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำทางความคิดมากที่สุด
  3. กลุ่มชนส่วนใหญ่ที่ยอมรับนวัตกรรมในระยะต้น (Early Majority) คือพวกที่มีความรอบคอบ ระมัดระวัง มีการแลกเปลี่ยนความคิดกับกลุ่มเพื่อนของคนที่ใช้เวลาในการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมช้ากว่าสองพวกแรก
  4. กลุ่มชนส่วนใหญ่ที่ยอมรับนวัตกรรมในระยะหลัง (Late Majority) คือ พวกที่สงสัยและไม่ค่อยไว้วางใจ ส่วนมากพวกนี้จะยอมรับนวัตกรรมเมื่อคนอื่น ๆ ในระบบสังคมได้ทำอย่างนั้นแล้ว
  5. พวกล่าหลัง (Laggards) คือ พวกสุดท้ายที่จะยอมรับนวัตกรรม พวกนี้มักจะยึดมั่นในสิ่งเก่าๆและไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง เขาจะมองนวัตกรรมใหม่ๆด้วยความไม่ไว้วางใจอย่างเปิดเผย ไม่วางใจในตัวสมาชิกกลุ่มนวัตกรรม เขาจะใช้นวัตกรรมก็ต่อเมื่อนวัตกรรมนั้นใช้กันมานานพอสมควรจนกลายเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของคนในอดีตแล้ว
6. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับ

การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หรือคล้ายคลึงกัน เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับ ดังนี้

Junglare (1962) อ้างใน พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ (2527) ได้ศึกษาในประเทศอินเดียเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับสิ่งปฏิบัติใหม่ในฟาร์ม และได้รายงานว่ามีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับสิ่งปฏิบัติใหม่ในฟาร์มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ

1. การติดต่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม
2. สภาพทางเศรษฐกิจ
3. การศึกษา
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการยอมรับและไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ หลุยส์ กัทธิดลิก และสทิน พันธุ์พินิจ (2533 : 451-506) ได้กล่าวว่าความแตกต่างแต่ละบุคคล ทำให้คนเรามีทัศนคติ ค่านิยม และความรู้สึกนึกคิดแตกต่างกันไป ตามสภาพพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน ฉะนั้นในแง่ของการส่งเสริมหรือการถ่ายทอดความรู้การเกษตร แนวคิด เทคโนโลยีหรือผลิตภัณฑ์ไปสู่เกษตรกรแล้ว บางคนบางกลุ่มก็อาจจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงและเห็นด้วยกับวิธีการเกษตรกรรมใหม่ ซึ่งเห็นว่าดีกว่าของเดิม แต่บางคนอาจจะไม่ยอมรับและมีการต่อต้าน ซึ่งถือว่าเป็นปกติวิสัยของประชาชนทั่วไป สำหรับปัจจัยที่สำคัญที่จะทำ ให้เกษตรกรยอมรับและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ช้าหรือเร็วและเปลี่ยนแปลงได้มากหรือน้อย เพียงใดมีอยู่ 6 ประการดังนี้

1. รายได้เป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่จะทำให้เกษตรกรยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ หรือเทคโนโลยีใหม่นั้น ทำให้รายได้สูงกว่าของเดิมที่ทำอยู่อย่างเห็นได้ชัด แล้วเกษตรกรก็ย่อม จะยอมรับได้ง่าย ตรงกันข้ามถ้าหากว่าสื่อที่นักส่งเสริมจะนำไปเปลี่ยนแปลงเกษตรกรนั้น รายได้ เท่าเดิม หรือใกล้เคียงกับของเดิมที่เกษตรกรก็อาจจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงยากหรือช้า
  2. เพื่อนบ้านซึ่งปกติคนไทยมักจะมีค่านิยมในการเอาอย่างกัน ทำตามกัน ถ้าหากมี เกษตรกรคนอื่นยอมรับและปฏิบัติไปบ้างแล้ว ได้ผลดี เกษตรกรคนอื่น ๆ ก็จะทำตาม และเอาอย่าง กันไปเรื่อย ๆ ในทำนองเดียวกัน บางครั้งเกษตรกรจะทำตามเอาแบบอย่างเกษตรกรแบบเก่า ๆ กัน ทั้งหมดเป็นเวลานานจนเคยชิน เมื่อไม่เห็นคนอื่นรับการเปลี่ยนแปลง เกษตรกรก็อาจจะไม่เปลี่ยน แปลงตามที่นักส่งเสริมต้องการ
  3. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรโดยตรง บางครั้งอาจจะเรียกว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือแหล่งวิทยาการ ซึ่งเป็นผู้นำแนวคิด ความรู้ และวิทยาการใหม่ ๆ หรือเทคโนโลยีไปถ่ายทอดให้เกษตรกรยอมรับและเกิดการเปลี่ยนแปลง
- เจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีบุคลิกที่ดี มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาการเกษตร มีมนุษยสัมพันธ์ต่อเกษตรกรอย่างจริงใจ ย่อมจะทำให้เกิดการยอมรับ
4. ตัวเกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลตามเป้าหมายต้องการให้เกิดการยอมรับ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานที่เคยมีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพคือ

4.1 พื้นฐานทางสังคม อันรวมถึง ระดับการศึกษา ฐานะ อายุ และเพศ จากการศึกษาวิจัยพบว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาสูง มีฐานะดี จะยอมรับเทคโนโลยีการเกษตร คือ ข้าวพันธุ์ดี การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้เครื่องทุ่นแรง ได้เร็วกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาน้อย และฐานะทางครอบครัวไม่ดี

4.2 พื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปกติแล้วเกษตรกรที่อยู่ในชนบทมักจะเป็นคนมีฐานะไม่ค่อยดีและยากจน ขาดปัจจัยการผลิต คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และเครื่องมือการเกษตร ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีที่เข้าหน้าเข้าไปถ่ายทอดนั้นเกษตรกรทราบว่า เป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์กว่าของเดิมมากแต่เกษตรกรขาดปัจจัยการผลิตก็ไม่สามารถจะยอมรับได้

4.3 พื้นฐานความพร้อมด้านจิตใจ ปกติถ้าหากเกษตรกรไม่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีจนเกินไป มีแรงจูงใจ มีความกระตือรือร้น มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย มีทัศนคติที่ดีต่อนักส่งเสริมและเทคโนโลยี เกษตรกรก็สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้

5. วิทยาการและเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่เราจะนำไปเปลี่ยนแปลง ควรจะเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนเกษตรกรในแต่ละแห่ง การที่เกษตรกรจะยอมรับเทคโนโลยีนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ดังนี้

5.1 ผลตอบแทน ถ้าหากเป็นเทคโนโลยีที่เป็นการเพิ่มผลผลิต กำไรมาก ต้นทุนต่ำเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์และคุณค่าแล้ว ก็เกิดการยอมรับ

5.2 ความยากง่ายของเรื่องที่น่าไปถ่ายทอดหรือเปลี่ยนแปลง ถ้าไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนเกษตรกรเข้าใจง่าย สามารถหาได้ในท้องถิ่นหรือบริเวณใกล้เคียง ก็เกิดการยอมรับง่าย

5.3 ทดลองแล้วได้ผลดี และประหยัดเวลา เช่น เลี้ยงสุกรอยู่บนบ่อปลา

5.4 ความสอดคล้องและเหมาะสมกับชุมชนเกษตรกร ซึ่งหมายถึง สอดคล้องทั้งด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อถือ และรสนิยมน

6. สิ่งสนับสนุนอื่นๆ เป็นปัจจัยต่างๆ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยซึ่งเป็นตัวสนับสนุนการประกอบอาชีพการเกษตรของเกษตรกรตั้งแต่การผลิต การขนส่ง และการจำหน่าย อันจะเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีใหม่ได้ดียิ่งขึ้น คือ

6.1 การชลประทาน

6.2 การคมนาคม

6.3 ระบบธุรกิจเกษตร ตั้งแต่การผลิต การตลาด การจำหน่าย และการแปรรูป

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยของการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ของสาขาวิชาการต่าง ๆ เพื่อจะได้ศึกษาค้นคว้าปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับงานทางด้านป่าไม้ โดยเฉพาะการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติป่าแม่ปืม ซึ่งถือว่าการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติป่าแม่ปืมเป็นสิ่งใหม่สำหรับราษฎร หรือองค์กรในท้องถิ่นด้วย ผลงานวิจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

พิศนัย กระแสอินทร์ (2518) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกพืชหมุนเวียนของเกษตรกร จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะทราบถึง

- 1) ลักษณะการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ไปปฏิบัติตามคำแนะนำในโครงการปลูกพืชหมุนเวียนของเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ
- 2) อัตราการยอมรับปฏิบัติตาม
- 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับปฏิบัติตามโครงการดังกล่าวรวมทั้ง
- 4) ศึกษาถึงปัจจัยเหล่านั้นด้วยว่ามีอิทธิพลต่อการยอมรับมากน้อยเพียงใดและแตกต่างกันอย่างไร

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์เกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 138 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาย จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีฐานะปานกลาง ปลูกพืชหมุนเวียนหลังฤดูทำนาเฉลี่ยแล้วครัวเรือนละประมาณครึ่งไร่ ภูมิลำเนาเดิมมีรายได้ทั้งจากการเกษตรและมีไร่การเกษตร ระหว่าง 9,000 – 12,999 บาท ต่อปี และนิยมรวมกันเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ผลการศึกษา ปรากฏว่าลักษณะการยอมรับปฏิบัติตามคำแนะนำของกลุ่มเกษตรกรที่ทำการวิจัยนี้ มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เทคโนโลยีบางอย่าง เช่น การใช้รถไถ การใช้เครื่องมือกำจัดวัชพืชพื้นนั้น เกษตรกรไม่ยอมรับเลย เพราะต้องลงทุนสูง แต่บางอย่างก็ยอมรับกันมากเพราะไม่ต้องลงทุนสูง เช่น การพรวนดิน การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะการยอมรับเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำไปปฏิบัติตามคำแนะนำนั้น มีน้อยมาก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะต่าง ๆ ของเกษตรกรที่สำคัญดังกล่าวข้างต้น ตลอดจนข้อปลีกย่อยต่าง ๆ ได้พบว่ามีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปรับปรุงรูปร่างของนามากที่สุด ในทำนองเดียวกันกับปัจจัยเกี่ยวกับพนักงานส่งเสริมการเกษตรก็มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปรับปรุงรูปร่างของนามากเช่นเดียวกัน ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีต่าง ๆ จะมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้ยาเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชเท่านั้น เมื่อศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยทั้งสามดังกล่าวข้างต้น ปรากฏว่าแต่ละปัจจัยมีอิทธิพลต่อการยอมรับแตกต่างกันออกไป กล่าวคืออิทธิพลเกี่ยวกับคุณลักษณะของเกษตรกร มีอิทธิพลต่อการยอมรับมากที่สุด รองลงมาคืออิทธิพลเกี่ยวกับคุณลักษณะของพนักงานส่งเสริมและคุณลักษณะของเทคโนโลยีต่าง ๆ ตามลำดับ ผู้วิจัยได้เสนอแนะหลักการต่าง ๆ โดยอาศัยแต่ละปัจจัยเป็นเกณฑ์ไว้หลาย

ประการ เช่น การให้การศึกษแบบนอกโรงเรียนควบคู่กับความรู้ที่เกี่ยวกับสื่อสารมวลชน การกระตุ้นกลไกฐานะก่อนข้างดีให้ยอมรับปฏิบัติตามคำแนะนำเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ต้องลงทุนสูง การให้กำลังใจแก่เกษตรกรที่มีหัวคิดริเริ่ม การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเคหะกิจเกษตร กลุ่มยุวเกษตรกร การกระตุ้นให้เกษตรกรหารายได้พิเศษ การปรับปรุงสมรรถภาพของพนักงานส่งเสริมเอง การจัดทำงบประมาณสนับสนุนสมาชิกแปลงสาธิต การจัดส่งนำชลประทานให้เพียงพอ การปรับปรุงรูปร่างนาให้สอดคล้องกับระบบชลประทาน และการจัดบริการสินเชื่อเหล่านี้เป็นต้น

สหัส นิลพันธ์ (2519) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยอมรับการใช้ปุ๋ยนอร์มัลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวของเกษตรกรในตำบลศิระกระบือ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทราบถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยอมรับการใช้ปุ๋ยนอร์มัลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวของเกษตรกร และความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการยอมรับการใช้ปุ๋ยนอร์มัลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวของเกษตรกรกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรดังต่อไปนี้คือ อายุ การศึกษา ลักษณะการถือครองที่ดิน จำนวนที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก จำนวนแรงงานในครอบครัว รายได้ต่อปี การเป็นสมาชิกในสถาบันเกษตรกร และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัว และประกอบอาชีพในการทำนาในตำบลศิระกระบือ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 808 ครอบครัว โดยใช้วิธี Simple Random Sampling ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 ราย รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) นำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ การหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต chi-square และหาค่าสหสัมพันธ์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ 1) เกษตรทั้งหมดมีอายุเฉลี่ย 44.50 ปี และมีการศึกษาอยู่ในขั้นต่ำ คือร้อยละ 56.67 มีการศึกษาในระดับ ป.1 - ป.4 ส่วนที่ไม่เคยเข้าเรียนในสถานศึกษาใด ๆ เลือกร้อยละ 30.00 ลักษณะการถือครองที่ดินเกษตรกรร้อยละ 88.66 เช่าที่ดินของผู้อื่นทำนา โดยมีพื้นที่ที่ใช้เพาะปลูกเฉลี่ยครอบครัวละ 666.33 ไร่ เกษตรกรใช้วิทยาการแผนใหม่ เช่น ปุ๋ย พันธุ์ข้าว ยาป้องกันกำจัดโรคและแมลง ฯลฯ อยู่ในอัตราที่สูงพอสมควร นอกจากนี้ยังมีการปลูกกก ทอเสื่อ และทำสวนผสมปลูกไม้ผลต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการทำนาถึงร้อยละ 54.67 ทำให้เกษตรกรในท้องถิ่นนี้มีรายได้เฉลี่ยถึง 25,599.50 บาทต่อปี 2) มีเกษตรกรอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยอมรับการใช้ปุ๋ยนอร์มัลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวจำนวนแตกต่างกัน โดยมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 32.00 อยู่ในขั้นยอมรับการใช้ปุ๋ยนอร์มัลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยว ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า การเช่าที่ดินของผู้อื่นทำนาเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับการใช้ปุ๋ยนอร์มัลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวช้ากว่าเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง

3) จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่ากระบวนการยอมรับการใช้ปูนมาร์ลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนแรงงานในครอบครัวของเกษตรกรแต่มีความสัมพันธ์ทางบวก กับการศึกษาของเกษตรกร ลักษณะการถือครองที่ดิน รายได้ต่อปีของเกษตรกร และการติดต่อกับหน่วยส่งเสริมการเกษตร และมีความสัมพันธ์ทางลบกับอายุของเกษตรกร และจำนวนที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก แต่กระบวนการยอมรับการใช้ปูนมาร์ลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวของเกษตรกร มีความแตกต่างกันกับการเป็นสมาชิกในสถาบันเกษตรกรและการไม่เป็นสมาชิกในสถาบันเกษตรกร จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะอันสำคัญที่รัฐบาลควรริเริ่มเร่งดำเนินการในท้องถิ่นนี้คือ จัดให้มีการปฏิรูปที่ดินเพื่อให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง อันจะเป็นผลทำให้การยอมรับวิทยาการแผนใหม่ต่าง ๆ มาปรับปรุงกิจกรรมในไร่นาได้รวดเร็วและมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อันจะเป็นผลประโยชน์โดยตรงต่อเกษตรกรและประเทศชาติในที่สุด

บุญธรรม คำพ้อ (2520) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความแตกต่างระหว่างผู้ยอมรับและผู้ไม่ยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตโครงการมูลนิธิบูรณะชนบท ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะทราบเหตุปัจจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการถือความรู้ของเกษตรกร ว่าเกษตรกรที่มีลักษณะทางด้านสังคม - เศรษฐกิจ และการถือความรู้โดยการรับรู้จากบุคคลและสื่อมวลชนหรือการติดต่อกับบุคคลอื่นในชนบทและนอกชุมชนแตกต่างกันนั้น จะยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่แตกต่างกันหรือไม่ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรและการดำเนินงานพัฒนาชนบท การศึกษานี้ได้ใช้หัวหน้าครัวเรือนของหมู่ที่ 10 ตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท จำนวน 75 ครัวเรือน เป็นหน่วยศึกษา ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนทั้งหมด 75 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ป. 4 และสามารถอ่านออกเขียนได้ ดีมาก ยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาจบ ป.4 ต่ำกว่า ป. 4 ที่มีความสามารถพออ่านออกเขียนได้ และอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ 2) เกษตรกรที่ถือครองที่ดินสูงกว่า 20 - 29 ไร่ มีระดับรายได้สูงกว่า 20,000 บาทขึ้นไป และมีเครื่องทุนแรงเป็นของตนเอง ยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่มากกว่าเกษตรกรที่ถือครอง ที่ดิน ระหว่าง 20-29 ไร่ และต่ำกว่า 20 ไร่ มีระดับรายได้ 10,000 - 19,999 บาท และต่ำกว่า 10,000 บาท และไม่มีเครื่องทุนแรงเป็นของตนเอง 3) เกษตรกรที่รับรู้ข่าวสารและเรื่องราวต่าง ๆ โดยช่องทางการถือความรู้ที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชนมาก ยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่มากกว่าเกษตรกรที่รับรู้ข่าวสารและเรื่องราวต่าง ๆ โดยช่องทางการถือความรู้ที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชนน้อย 4) การติดต่อกับบุคคลอื่นในชุมชนและนอกชุมชนของเกษตรกร มีผลต่อการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ของเกษตรกรน้อยมาก หรือไม่ค่อยแตกต่างกันในการยอมรับ

วิทยาการเกษตรแผนใหม่ ข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริมการเกษตร ดังนี้ 1) จากผลวิจัยที่พบว่า เกษตรกรที่มีสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจ และรับรู้ข่าวสารและเรื่องราวต่าง ๆ โดยช่องทางการสื่อความรู้ที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชนมาก ยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่มากกว่า เกษตรกรที่มีสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจและรับข่าวสารและเรื่องราวต่าง ๆ โดยช่องทางการสื่อความรู้ที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชนปานกลางและต่ำกว่านั้น ถ้าผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับกลุ่มสหกรณ์การเกษตรในหมู่บ้านร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด อาจจะช่วยให้เกษตรกรมีความสนใจในวิทยาการเกษตรแผนใหม่เพิ่มมากขึ้นและจะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับทุนในการประกอบอาชีพและการขาดแคลนปัจจัยการผลิตอื่น ๆ 2) จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การรับรู้โดยช่องทางการสื่อความรู้ที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชน มีผลต่อระดับการยอมรับ จึงสมควรที่จะส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่ การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร โดยจัดให้มีศูนย์ส่งเสริมการเกษตรเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ความรู้ และมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดีคอยกระตุ้นแนะนำและเผยแพร่การเกษตรแผนใหม่จนเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรในชุมชนนั้น 3) จากผลที่ปรากฏว่าการยอมรับวิทยาการใหม่สองอย่างของเกษตรกรมาจากผู้ที่ติดต่อกับบุคคลอื่นในชุมชนและนอกชุมชน จึงสมควรที่จะให้มีบูรณะกรหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักช่วยตนเอง ทำงานเป็นกลุ่ม ให้มีความรู้ในการดำเนินการด้านการผลิตการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้เกษตรกรเกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ มีรายได้สูงขึ้น และนำไปสู่การปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น อันเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศต่อไป

ปรีชา สุโกส (2524) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยบางประการที่มีผลให้ชาวสวนยอมรับวิทยาการแผนใหม่ ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมและการติดต่อกับสื่อความรู้ของชาวสวนกับการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ของชาวสวน ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีครัวเรือนทั้งสิ้น 998 ครัวเรือน แบ่งเป็น 10 หมู่บ้าน ตามเขตการปกครองท้องที่ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 ครัวเรือน ได้ผลการวิจัยครั้งนี้คือ อายุ ระดับการศึกษา การติดต่อกับนอกชุมชน การติดต่อกับบุคคลในชุมชน และการติดต่อกับสื่อมวลชนของชาวสวนมีความสัมพันธ์กับการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ของชาวสวน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ชาวสวนที่มีอายุน้อย มีระดับการศึกษาสูง มีการติดต่อกับนอกชุมชนมาก มีการติดต่อกับบุคคลในชุมชนมาก และมีการติดต่อกับสื่อมวลชนมาก มีการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่มากกว่าชาวสวนที่มีลักษณะตรงกันข้าม ส่วนความเข้มแข็งของความสัมพันธ์นั้น

ปรากฏว่าการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ของชาวสวนในกลุ่มตัวอย่างนี้ เกี่ยวข้องกับการติดต่อกับนอกชุมชนมากที่สุด รองลงไปคือ การติดต่อกับบุคคลในชุมชน การติดต่อกับสื่อมวลชน ระดับการศึกษา และอายุของชาวสวนตามลำดับ ข้อเสนอแนะด้านส่งเสริมการเกษตรนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าทางราชการควรส่งเสริมให้ชาวสวนติดต่อกับหน่วยต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองมากขึ้น ทั้งการติดต่อกับบุคคลในชุมชนและสื่อมวลชน ก็ควรมีมากขึ้น และในระดับการศึกษานั้นทางราชการก็ควรส่งเสริมด้านการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ชาวสวน รวมทั้งส่งเสริมด้านกลุ่มยุวเกษตรกรให้แก่บุตรหลานชาวสวนด้วย ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปเห็นควรทำเกี่ยวกับลักษณะทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวสวน เพื่อให้ทราบสภาพที่แท้จริงอันจะเป็นแนวทางสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องจะได้ให้คำแนะนำและส่งเสริมแก่ชาวสวนได้ถูกต้องต่อไป

สุพจน์ สมชาติ (2524) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับอนามัยแผนใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณี : ตำบลหัวดง อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคม-เศรษฐกิจ กับระดับการยอมรับอนามัยแผนใหม่ 2) ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่อนามัย ตลอดจนความนิยมในการใช้บริการอนามัยประจำท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ หัวหน้าครัวเรือนจำนวน 177 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าร้อยละ ไคสแควร์และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่าประมปีที่ 4 ยอมรับอนามัยแผนใหม่มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาประมปีที่ 4 และต่ำกว่าประมปีที่ 4. 2) หัวหน้าครัวเรือนที่มีความสามารถในการอ่านและเขียนได้ดี ยอมรับอนามัยแผนใหม่มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่พออ่านออกเขียนได้ อ่านออกเขียนไม่ได้ และอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ 3) ครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า 20,000 บาท ยอมรับอนามัยแผนใหม่มากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ 10,000-20,000 บาท และต่ำกว่า 10,000 บาท 4) หัวหน้าครัวเรือนที่ติดต่อกับบุคคลในและนอกชุมชนมาก ยอมรับอนามัยแผนใหม่มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ติดต่อกับบุคคลในและนอกชุมชนน้อย 5) หัวหน้าครัวเรือนที่รับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนมาก ยอมรับอนามัยแผนใหม่มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่รับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนน้อย

บุลศักดิ์ โพธิเจริญ (2528) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การยอมรับการทำนาหว่านน้ำตมแผนใหม่ของเกษตรกรผู้นำ จังหวัดสิงห์บุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้นำหรือเกษตรกรผู้นำ รวมทั้งศึกษาความแตกต่างของอัตราการยอมรับวิธีการทำนาหว่านน้ำตมแผนใหม่ของเกษตรกรผู้นำ ประชากรในการศึกษาคือ เกษตรกรผู้นำจังหวัดสิงห์บุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 222 คน สุ่มเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นคอน จาก 7 ตำบลใน 3 อำเภอ คือ อำเภออินทร์บุรี อำเภอเมือง และอำเภอกาชาง การเก็บข้อมูลใช้วิธีการส่ง

แบบสอบถามให้โดยตรงกับเกษตรกรผู้นำ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้นำมีอัตราการยอมรับการทำนาหว่านน้ำตมแผนใหม่อยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติตามขั้นตอนการทำนาหว่านน้ำตมแผนใหม่ทุกขั้นตอนนั้น มีการยอมรับปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ส่วนการเตรียมเมล็ดพันธุ์ด้วยน้ำเกลือ นั้น มีการยอมรับปฏิบัติค่อนข้างต่ำ ลักษณะเกษตรกรผู้นำด้านสังคมเศรษฐกิจแตกต่างกัน อันได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพทางสังคม การถือครองที่ดิน การติดต่อกับชุมชนภายนอก และการได้รับข่าวสาร มีผลทำให้อัตราการยอมรับการทำนาหว่านน้ำตมแผนใหม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยขอเสนอว่ากรมส่งเสริมการเกษตรที่คัดเลือกเกษตรกรผู้นำโดยอาศัยวิธีสังคมมิตินั้น ควรได้พิจารณาคุณลักษณะเพิ่มเติมว่าเกษตรกรผู้นำที่จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่ดีควรจะเป็นผู้ที่มีที่ดินมาก มีการติดต่อกับชุมชนภายนอกบ่อย มีอายุน้อย การศึกษาสูง สถานภาพทางสังคมสูง มีที่ดินเป็นของตนเอง รวมทั้งมีความสนใจในข่าวสารการพัฒนาการเกษตรด้วย จะทำให้ได้เกษตรกรผู้นำที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

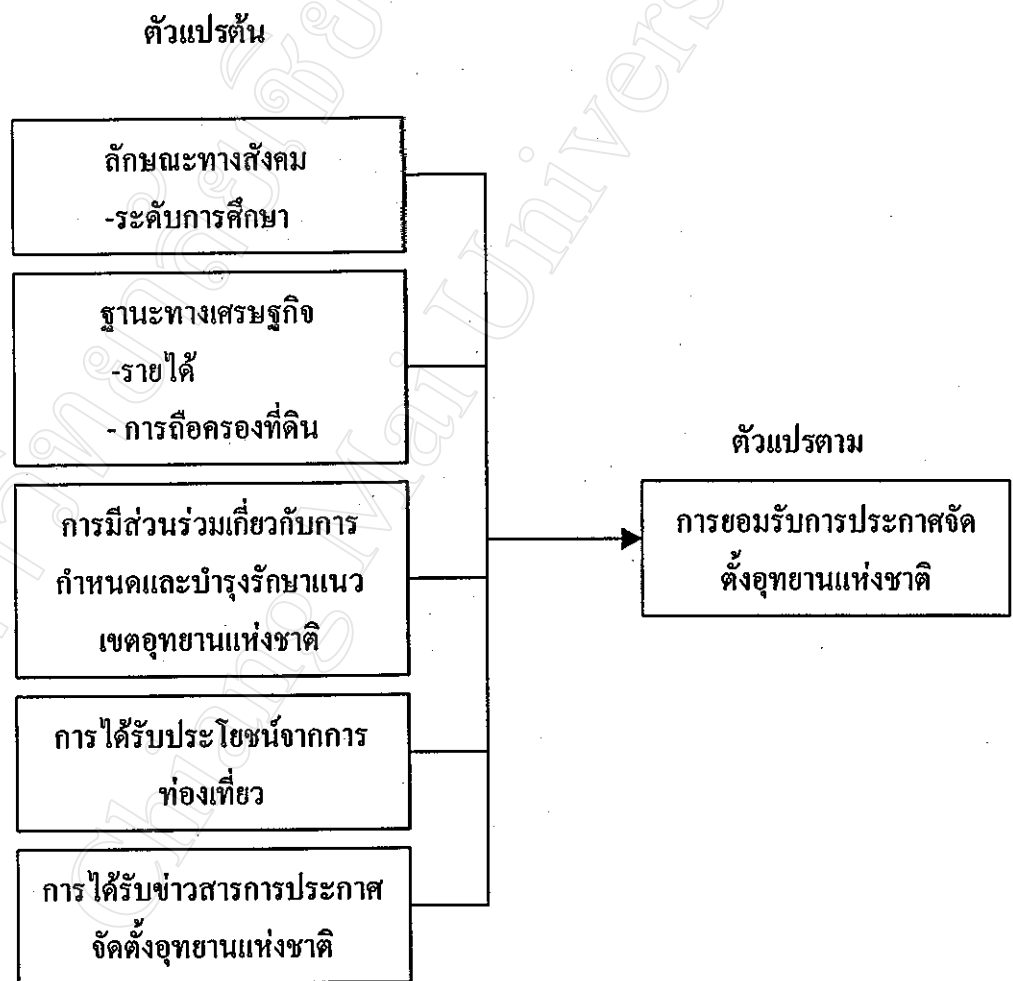
อำนวยการศาสตราจารย์ หัสติน (2528) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมของชาวไทยภูเขาเผ่าแม้ว หมู่ที่ 19 บ้านป่ากลาง ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน วัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่องนี้เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมของชาวไทยภูเขาเผ่าแม้ว วิธีการศึกษาผู้วิจัยได้กระทำโดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้ว จำนวน 197 คน หมู่ที่ 19 บ้านป่ากลาง ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ในปี พ.ศ. 2528 สำหรับเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม และได้ใช้วิธีสังเกตการณ์ประกอบ ซึ่งผลของการศึกษาปรากฏดังนี้ 1) หัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่มีระดับการศึกษาสูงจะยอมรับนวัตกรรมมากกว่าหัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่มีระดับการศึกษาต่ำเป็นไปตามสมมติฐาน 2) หัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะยอมรับนวัตกรรมมากกว่าหัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เป็นไปตามสมมติฐาน 3) หัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบ่อยครั้งจะยอมรับนวัตกรรมมากกว่าหัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่ไม่ค่อยได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เป็นไปตามสมมติฐาน 4) หัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่มีการติดต่อกับชุมชนเมืองบ่อยครั้งจะยอมรับนวัตกรรมมากกว่าหัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่ไม่ค่อยออกไปติดต่อกับชุมชนเมือง เป็นไปตามสมมติฐาน 5) หัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่สนใจรับข่าวสารจากสื่อมวลชนบ่อยครั้งจะยอมรับนวัตกรรมมากกว่าหัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่ไม่ค่อยสนใจรับข่าวสารจากสื่อมวลชน เป็นไปตามสมมติฐาน

อรวรรณ แวดล้อม (2535) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับของผู้ปกครองต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดยโสธร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการยอมรับของผู้ปกครองต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับของผู้ปกครองต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และข้อเสนอแนะของผู้ปกครองต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองของเด็กที่มีอายุ 3 ปีถึง 6 ปีในเขตบริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชนในจังหวัดยโสธร โดยทำการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 288 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าที-เทสต์ และค่าเอฟ-เทสต์ ซึ่งกำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05 การวิจัยครั้งนี้ได้พิจารณาตัวแปร ได้แก่ ระดับรายได้ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในชุมชน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ความคาดหวังในประโยชน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิจัยพบว่า การยอมรับของผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับปานกลาง และจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ความคาดหวังในประโยชน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีอิทธิพลต่อการยอมรับของผู้ปกครองต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนระดับรายได้ และตำแหน่งในชุมชนไม่มีอิทธิพลต่อการยอมรับของผู้ปกครองต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยเสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจในปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ โดยเฉพาะปัจจัยด้านระดับการศึกษาและการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงมีการยอมรับต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่ำกว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ทั้งนี้เพราะว่าในสังคมชนบทบุคคลที่มีการศึกษาสูงโดยเฉพาะที่เป็นข้าราชการ ย่อมเป็นที่เคารพเชื่อถือและยอมรับให้เป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการในสังคมนั้น หากทำสิ่งใดก็จะเป็นที่ยอมรับได้โดยง่าย ฉะนั้นในการให้ผู้ปกครองทั่วไปมีการยอมรับต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงควรเน้นไปที่ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงเป็นสำคัญและจากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน้อย ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองทั่วไปให้เข้าใจหลักการและวิธีการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชี้แจงให้เห็นความสำคัญของการนำเด็กเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

8. กรอบแนวความคิด

จากการศึกษาทฤษฎีและการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีแนวความคิดว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการยอมรับของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการประกาศจัดตั้ง

อุทยานแห่งชาตินั้นจะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะทางสังคม โดยเฉพาะระดับการศึกษาของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ฐานะทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะรายได้กับการถือครองที่ดินของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการกำหนดและบำรุงรักษาแนวเขตอุทยานแห่งชาติ การได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว และการได้รับข่าวสารการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษา ดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวความคิด